

Сучасне страхування: тенденції та ризики

Кривцун І.М.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій
Національного університету «Львівська політехніка»

Стаття присвячена дослідженню тенденцій розвитку страхового бізнесу та ризиків, що його супроводжують. Проаналізовано чинники впливу, класифіковано ризики страховиків з розроблення відповідних заходів управління. Досліджено особливості виникнення ризиків, що пов'язані з дигіталізацією страхової діяльності, а також запропоновано окремі рекомендації щодо захисту від них.

Ключові слова: страховий бізнес, страховики, страхові ризики, цифрове страхування.

Кривцун И.М. СОВРЕМЕННОЕ СТРАХОВАНИЕ: ТЕНДЕНЦИИ И РИСКИ

Статья посвящена исследованию тенденций развития страхового бизнеса и рисков, которые его сопровождают. Проанализированы факторы влияния, классифицированы риски страховщиков по разработке соответствующих мер управления. Проанализированы особенности возникновения рисков, которые связаны с дигитализацией страховой деятельности, а также предложены отдельные рекомендации защиты от них.

Ключевые слова: страховой бизнес, страховщики, страховые риски, цифровое страхование.

Kryvtsun I.M. MODERN INSURANCE: TRENDS AND RISKS

The article is devoted to research of the effective risk management in insurance activity. It is analyzed the influence factors and classified the insurance company's risks. The article is developed the recommendations for the effective protection against risks in the insurance activity.

Keywords: insurance business, insurer, insurance risks, digital insurance.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Діяльність суб'єктів господарювання на національному ринку характеризується підвищеним рівнем систематичного або державного ризику, вплив якого на сучасному етапі посилюється новими для бізнесу ризиками дигіталізації. Страховий бізнес, функціональним призначенням якого є захист від ризиків інших господарюючих суб'єктів, також зазнає впливу ризик-факторів, що супроводжують здійснення страхової діяльності в онлайн-просторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема забезпечення ефективності та стабільності функціонування страховиків неодноразово порушувалася в працях вітчизняних [1; 2] та зарубіжних фахівців, а також у розпорядженнях державного регулятора ринку [3]. Однак результатами цих досліджень були переважно окремі рекомендації щодо підвищення рівня надійності страховиків, ефективного управління їх активами та захисту від ризиків, що пов'язані зі здійсненням окремих страхових операцій.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сучасні реалії функціо-

нування страхового бізнесу супроводжуються новими викликами та ризиками, вплив яких на ефективність страхової діяльності, як традиційної, так і цифрової, є істотним. Це підвищує актуальність питання систематизації ризиків страхових компаній та розроблення рекомендацій щодо управління ними.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є систематизація ризик-факторів та розроблення окремих рекомендацій щодо управління ризиками в сучасній страховій діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Страховий ринок є другим за рівнем капіталізації серед сегментів фінансового ринку. Станом на 1 липня 2018 року загальна кількість страхових компаній становила 291, з яких кількість «лайфовових» компаній становить 31, а число ризикових страховиків – 260. Тенденції розвитку національного ринку страхових послуг у першому півріччі 2018 року є позитивними, адже кількість договорів (окрім обов'язкового страхування від нещасних випадків на транспорті) зросла на 8,7%, сума валових страхових платежів – на 10,4% [4]. При цьому спостерігається синхронне під-

вищення рівня виплат (норми збитковості) з 34,2% до 35%.

Разом з позитивною динамікою ринку діяльності вітчизняних страховиків сьогодні, як і в минулому, притаманна низка проблем, що підвищує рівень систематичного ризику та знижує інвестиційну привабливість страхової галузі для потенційних зарубіжних інвесторів. Це значна частка схемного страхування, суттєві кептивні зв'язки, низький рівень виплат [5].

Схемні операції та кептивний статус вітчизняних страховиків мають безпосередній вплив на норму збитковості. В минулому цей показник був істотно нижчим за аналогічний для зарубіжного ринку. Однак сьогодні наявна позитивна тенденція до його зростання, причини якої не в останню чергу зумовлені необхідністю виходу страховиків на міжнародні фондові майданчики та пошуком зарубіжних інвесторів.

У табл. 1 наведено деякі фінансові показники діяльності провідних вітчизняних страховиків. Одним з основних індикаторів розвитку страхового ринку є приріст величини чистих страхових премій, позитивна тенденція якого притаманна практично всім компаніям, діяльність яких аналізується. Частка власних коштів у структурі ресурсної бази страховика істотно коливається, а саме від 14,48% («Уніка») до 73,52% («Кремій»). Загалом для національ-

ного ринку завдання підвищення капіталізації є актуальним як для банківських установ, так і для страхових компаній, яких з банківським сектором пов'язують стійкі кептивні зв'язки.

Кептивний статус вітчизняних страховиків підвищує чутливість страхового ринку до проблем, що виникають у сфері діяльності їх материнських структур, тобто в банківському секторі. Така залежність гостро виявляється в період фінансової кризи, зокрема у 2008 році проблеми з ліквідністю в роботі вітчизняних банків миттєво спричинили ризики втрати платоспроможності та зниження стресостійкості дочірніх страховиків. Як тоді, так і сьогодні для суб'єктів страхового бізнесу пріоритет ліквідності домінує над прибутковістю під час розміщення страхових резервів [1].

Узагальнюючи вплив ризик-факторів на сучасну діяльність страховиків, наведені в праці [7] причини їх виникнення можемо систематизувати та доповнити таким чином (табл. 2).

Основними причинами виникнення ризикових ситуацій в роботі страховиків є зовнішні чинники, а саме дії конкурентів, страхувальників, ділових партнерів. Загострення конкурентної боротьби підвищує залежність показників ефективності роботи компанії від рівня конкурентоспроможності установи чи її послуг.

Таблиця 1

Показники діяльності страховиків, що входять у ТОП-20 компаній за величиною активів станом на 30 червня 2018 року

Назва страхової компанії	Активи, тис. грн.	Власний капітал, тис. грн.	Чисті страхові премії, тис. грн.	Приріст премій порівняно з 30 червня 2017 року, %	Рівень виплат, %	Частка власних коштів у ресурсній базі, %
Уніка	2 902 884	420 358	683 399	34,68	36,27	14,48
Кремій	2 719 517	1 999 348	62 296	27,88	9,78	73,52
АХА страхування	1 811 984	527 818	875 321	14,04	49,72	29,13
ІНГО Україна	1 734 219	623 553	435 993	30,40	47,58	35,96
PZU Україна	1 603 585	301 848	353 454	14,72	46,66	18,82
Арсенал страхування	1 341 540	321 326	474 591	66,16	22,72	23,95
ТАС СГ	1 309 624	440 030	548 585	43,01	40,71	33,60
УСГ	844 495	291 037	399 575	12,20	54,88	34,46
Універсальна	756 544	289 325	324 345	46,37	27,34	38,24
АСКА	742 891	193 026	176 972	54,32	58,36	25,98
Оранта	738 573	231 270	351 512	37,43	32,21	31,31
Княжа	684 645	178 333	238 210	36,13	48,84	26,05
Провідна	630 140	245 587	425 739	-3,35	57,91	38,97

Джерело: складено, розраховано автором за даними джерела [6]

Причини, ризики та заходи управління ними в діяльності страховиків

Причина виникнення	Ризик	Рекомендований захід
Недостатність страхових резервів компанії для виконання нею договірних зобов'язань перед страхувальниками.	Ризик неплатоспроможності, ризик банкрутства.	Вдосконалення методики розрахунку страхових резервів, підвищення їх ліквідності; перестраховання чи співстраховання.
Неоптимальна структура та низька ліквідність інвестиційних активів, в які розміщуються кошти страхових резервів.	Ризик втрати ліквідності.	Оптимізація розміщення страхових резервів; оцінювання надійності фінансової установи, послуги якої використовуються під час розміщення страхових резервів.
Помилки в актуарних розрахунках, помилки в оцінюванні рівня власного утримання страховика, помилки працівників.	Ризик неплатоспроможності та втрати надійності.	Вдосконалення методики актуарних розрахунків; підвищення кваліфікації працівників.
Дії ділових партнерів, перестраховиків.	Ризик невиконання перестраховиками страхових зобов'язань, ризик неплатоспроможності.	Уникнення помилок під час укладання договорів; співстраховання; вдосконалення оцінювання рівня власного утримання страховика.
Дії страхувальників.	Ризик підвищення страхових виплат та збитковості роботи компанії.	Уникнення помилок під час укладання договорів; створення страхових об'єднань.
Дії конкурентів.	Ризик втрати конкурентоспроможності.	Диверсифікація страхового портфеля; впровадження інновацій; дигіталізація страхової діяльності.
Законодавчі зміни.	Ризик непередбачуваних законодавчих змін, податковий ризик.	Моніторинг ризиків, збирання та опрацювання інформації, консультаційні послуги.
Негативні тенденції у зміні макроекономічних показників.	Відсотковий, інфляційний, інвестиційний, галузевий ризики тощо.	Моніторинг ризиків, збирання та опрацювання інформації.
Технологічна революція, зволікання зі впровадженням інновацій.	Ризик втрати клієнтів та конкурентоспроможності послуг, компанії.	Дигіталізація страхових послуг та захист від кіберризиків.

Джерело: узагальнено, доповнено автором за даними джерела [7]

За сучасних умов господарювання зміцнення конкурентної позиції компанії є неможливим без впровадження новітніх досягнень ІТ-індустрії. Згідно з результатами дослідження [8] на базі опитування 450 страховиків із 48 країн світу основними заходами, що стимулюють інноваційну активність, є:

- краще задоволення потреб клієнтів (22%);
- отримання конкурентних переваг (21%);
- підвищення ефективності роботи (16%);
- покращення селекції ризиків (11%);
- експансія на нові ринки (10%);
- розроблення нових продуктів (8%);

– зростання на наявних ринках (6%).

Впровадження послуг цифрового страхування спричиняє для страховиків виникнення ризиків кібернетичних загроз, вплив яких на ефективність ІТ-інновацій є вагомим, тому диверсифікація портфеля страховика за рахунок послуг цифрового страхування вимагає застосування зваженого підходу до оцінювання шансів та ризиків, переваг та недоліків різних варіантів дигіталізації страхування. Задля цього в праці [2] рекомендовано застосовувати послуги ІТ-аутсорсингу, які забезпечують оптималь-

Таблиця 3

Рекомендовані заходи управління ризиками дигіталізації в діяльності страховиків

Кризовий фактор чи наявна проблема	Рекомендований захід
Зростання вартості ІТ-послуг	Використання хмарних технологій, застосування ІТ-аутсорсингу.
Загострення конкуренції з боку як традиційних страховиків, так і нових фінтех-компаній	Об'єднання online- та offline-каналів надання страхових послуг, комплексне надання страхових та банківських послуг.
Втрата клієнтів/конкурентних переваг	Аналіз причин відтоку клієнтів, вивчення сегментів ринку з незадоволеним попитом та передбачення потреб клієнтів.

Джерело: складено автором

ний договірний розподіл ризиків між страховиком та ІТ-компанією.

Слід зазначити, що кібер-злочини та пов'язані з ними ризики мають двоякий вплив на страхову діяльність: з одного боку, вони підвищують ризики функціонування страховиків, які активно впроваджують послуги цифрового страхування, а з іншого боку, відкривають для страхових компаній новий сегмент ринку страхування кібер-ризиків. Результати дослідження [9] вказують на те, що кіберстрахування стає одним з найперспективніших напрямів розвитку страхового ринку, оскільки частка застрахованих кібер-ризиків не перевищує сьогодні 5%.

У табл. 3 запропоновано рекомендації, що сприяють вирішенню проблемних ситуацій та знижують ризики дигіталізації страхування.

На думку авторів дослідження [10], страховики сьогодні є готовими до використання хмарних технологій та блокчейн-технологій. 70% з них вже використовують хмари у своєму бізнесі та вважають їх невід'ємною частиною свого технологічного середовища й бізнес-платформи. У майбутньому фактор економії

витрат на хмарних обчисленнях буде залишатись вагомим, однак страховики, скоріше за все, будуть керуватись іншими перевагами, наданими хмарами, а саме швидкістю, гнучкістю та масштабністю надання страхових послуг [10].

Висновки з цього дослідження. Основними причинами підвищеного рівня ризику функціонування страховиків є загострення конкурентної боротьби з боку інноваційно налаштованих страховиків та фінтех-компаній, масштабна дигіталізація фінансового ринку. За таких умов підвищення конкурентоспроможності страхових послуг/компанії та мінімізація ризиків, що супроводжують цифрове страхування, можуть бути досягнуті лише завдяки застосуванню комплексного підходу до вибору форми дигіталізації, який базується на ретельному попередньому аналізі переваг та недоліків, перспектив та ризиків цифрового страхування. Комплексне вирішення проблеми сприятиме зниженню операційних ризиків компанії та підвищенню надійності страхового захисту для страховальників.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Супрун А.А. Управління активами страхових компаній: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.04.01. Київ, 2005. 20 с.
2. Ткаченко Н.В. Переваги та ризики використання аутсорсингу в діяльності страхових компаній. Фінансовий простір. 2011. № 3 (3). С. 98–103.
3. Положення про обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика. URL <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0782-18>.
4. Огляд страхового ринку України за I півріччя 2018 року. Звіт Нацкомфінпослуг. Страхова справа. 2018. № 3 (71). С. 4–15.
5. Кривцун І.М. Факторы влияния на конкурентоспособность отечественных страховщиков. Бизнес-информ. 2011. № 2 (1). С. 156–157.
6. Рейтинг страховых компаний Украины. URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife>.
7. Кривцун І.М. Управління ризиками в діяльності страхової компанії. Економічний простір. 2009. № 8. С. 155–161.
8. Страховики назвали основні причини впровадження інновацій в страховій сфері. Страхова справа. 2018. № 3 (71). С. 36.

9. Лише 5% кібер-ризиків в світі застраховано. Страхова справа. 2018. № 3 (71). С. 37.

10. 2019 Insurance Outlook. URL: <https://www2.deloitte.com/us/en/pages/financial-services/articles/insurance-industry-outlook>.

REFERENCES:

1. Suprun A.A. (2005) Upravlinnia aktyvamy strakhovykh kompanii [Assets management of insurance companies] (PhD Thesis) Kyiv: Vydavnytstvo Kyivskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu.

2. Tkachenko N.V. (2011) Perevahy ta ryzyky vykorystannia outsorsynhu v diialnosti strakhovykh kompanii [Advantages and risks of using outsourcing in the activity of insurance companies]. Finansovyi prostir, № 3 (3), pp. 98–103.

3. (2018) Polozhennia pro oboviazkovi kryterii i normatyvy dostatnosti kapitalu ta platospromozhnosti, likvidnosti, prybutkovosti, yakosti aktyviv ta ryzykovosti operatsii strakhovyka [Provisions on obligatory criteria and standards for capital adequacy and solvency, liquidity, profitability, asset quality and risk profile of the insurer's operations.]. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0782-18>.

4. (2018) Ohliad strakhovoho rynku Ukrainy za I pivrichchia 2018 roku. Zvit Natskomfinposluh [Overview of the Ukrainian insurance market for the first half of 2018. Report of the National Commission on the Financial Services Market]. Strakhova sprava, № 3 (71), pp. 4–15.

5. (2011) Kryvtsun I.M. Faktory vlianiya na konkurentosposobnost' otechestvennykh strakhovshchikov [Influencing factors on the domestic insurers competitiveness]. Biznes-Inform, № 2 (1), pp. 156–157.

6. (2018) Reitynh strakhovykh kompanii Ukrainy [Insurance companies rating of Ukraine]. Available at: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife>.

7. Kryvtsun I.M. (2009) Upravlinnia ryzykamy v diialnosti strakhovoi kompanii [Risk management in the insurance companies activity]. Ekonomichniy prostir, № 8, pp. 155–161.

8. (2018) Strakhovyky nazvaly osnovni prychny vprovadzhennia innovatsii v strakhovii sferi [Insurers have named the main reasons for innovations introducing in the insurance industry]. Strakhova sprava, № 3 (71), p. 36.

9. (2018) Lyshe 5% kiberryzykiv v sviti zastrakhovano [Only 5 percent of cyber-risks in the world are insured]. Strakhova sprava, № 3 (71), p. 37.

10. 2019 Insurance Outlook. Available at: <https://www2.deloitte.com/us/en/pages/financial-services/articles/insurance-industry-outlook>.